

EUROPEJSKA FEDERACJA POLONIJNYCH STOWARZYSZEŃ NAUKOWO-TECHNICZNYCH (EFPSNT) – WSPÓŁPRACA POLONIJNYCH INŻYNIERÓW W EUROPIE

Janusz Ptak

mgr inż., Prezes SITPF 2003-2012, Sekretarz Generalny EFPSNT, tel. +33 6 87568170,
e-mail: janusz.ptak@wanadoo.fr

Streszczenie: *Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie szerszej rzeszy polskich czytelników inżynierskiego ruchu stowarzyszeniowego poza granicami Polski, a w szczególności wśród Polonii w Europie. Wprowadza on w historię obecności polskich inżynierów na świecie i na Starym Kontynencie, koncentrując się głównie na ich sytuacji we Francji, począwszy od połowy XIX wieku i tzw. „Wielkiej Emigracji” aż po dzień dzisiejszy oraz na początkach ruchu stowarzyszeniowego. Trzon artykułu stanowi geneza i historia powstania Europejskiej Federacji Polonijnych Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych w 2004 roku, jej cele, misja i organizacja oraz jej działalność na przestrzeni ostatnich dwunastu lat, z podkreśleniem możliwości współpracy polonijnych inżynierów i techników w dzisiejszej Europie. W tym kontekście, szerszy rozdział jest poświęcony Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Polskich we Francji, najstarszemu polonijnemu stowarzyszeniu technicznemu, założonemu w listopadzie 1917 roku.*

Słowa kluczowe: *Polonia, inżynieria i technika, ruch stowarzyszeniowy, Europa*

1. Wprowadzenie

Emigracja polska jest jedną z najliczniejszych emigracji Starego Kontynentu, a polscy emigranci dotarli niemal do każdego zakątka globu. Są wśród nich również naukowcy, inżynierowie i technicy. Wielu z nich swoją rzetelną pracą, swoimi osiągnięciami zawodowymi, swoimi patentami i swoją przedsiębiorczością, przynoszą chlubę polskiemu narodowi na wszystkich kontynentach. Odnosili i odnoszą tam sukcesy, których nie mogli osiągnąć w ojczyźnie. Niektóre źródła mówią, że na 100 najwybitniejszych (nieżyjących już) polskich inżynierów, aż 51 pracowało poza Polską [7].

Tak jest również i w Europie. Polscy emigranci, „ludzie techniki” przybywali do Francji, Anglii, Niemiec, Austrii w różnych okresach czasu: Wielka Emigracja XIX wieku, okres międzywojenny, żołnierze, jeńcy i uchodźcy po II wojnie światowej, emigracja post-Solidarnościowa czy wreszcie ostatnimi laty po otwarciu rynków pracy w Wielkiej Brytanii i Irlandii.

Działali i działają oni w krajach zamieszkania, tworząc nadal mniej lub bardziej lokalne lub krajowe stowarzyszenia i organizacje, których często głów-

nym celem jest wzajemna pomoc w ramach pewnej korporacji. Tak powstały polonijne stowarzyszenia techniczne w wielu krajach europejskich. Być może pewnym wyjątkiem może tu być Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich we Francji, które powstało w dość specyficznej sytuacji, na rok przed zakończeniem I-szej wojny światowej, nie z myślą o wzajemnej pomocy między żyjącymi we Francji inżynierami, ale pomocy ojczyźnie po odzyskaniu przez nią niepodległości. Nie oznaczało to bynajmniej, że pomiędzy zadaniami jakie realizowało Stowarzyszenie, nie było również idei wzajemnej pomocy i solidarności korporacyjnej, kulturowej i narodowej celem obrony wspólnych interesów tej grupy społecznej Polonii francuskiej.

Powstały i działają polonijne stowarzyszenia inżynierskie w Europie: SITPF we Francji (będzie obchodzić Jubileusz stulecia w 2017 roku), STP w Wielkiej Brytanii powstałe w okresie II wojny światowej, ZFPIT w Niemczech, VPI w Austrii, Stowarzyszenie Polskich Inżynierów i Ekonomistów Belgii oraz STIP na Litwie. Być może istnieją także zgrupowania polskich inżynierów w innych krajach europejskich, o których nam jednak niewiele wiadomo.

Na innych kontynentach, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, należy odnotować obecność takich stowarzyszeń powstałych w trakcie II-giej wojny światowej. Wiadomo o stowarzyszeniach w Argentynie, RPA i Nowej Zelandii. Kontakty jednak między tymi stowarzyszeniami są rzadkie.

Niewątpliwie organizacja sympozjów „Polacy Razem”, których inicjatorem była FSNT NOT w Warszawie, przyczyniła się do częstszych kontaktów, przynajmniej jeżeli idzie o stowarzyszenia europejskie.

Na III Sympozjum w Londynie, we wrześniu 2000 roku, spotkali się w szerszym gronie polonijni inżynierowie europejscy i północno-amerykańscy. Być może to wydarzenie przyczyniło się do narodzenia się idei stworzenia organizmu zrzeszającego kilka polonijnych stowarzyszeń technicznych w Europie.

2. Geneza powstania i cele EFPSNT [4]

Idea ta została rzucona przez Stowarzyszenie Techników Polskich w Wielkiej Brytanii (STPwWB), które w grudniu 2001 r. wystąpiło do polonijnych stowarzyszeń inżynierskich w Austrii, Belgii, Francji i Niemiec z inicjatywą utworzenia wspólnej, polonijnej Federacji w Europie. Wysunięto propozycję, aby podstawowym celem Federacji była koordynacja działań i wymiana doświadczeń w zakresie szeroko pojętej popularyzacji polskiej kultury technicznej oraz propagowanie osiągnięć polskiej i polonijnej myśli naukowo-technicznej.

Ale czy polonijne stowarzyszenia w Europie mogą pracować razem? Czy tym razem się uda? Czy będzie odpowiedź na tą propozycję? Znane jest przecież powiedzenie „gdzie dwóch Polaków tam trzy partie”. Nie wspominał już tej smutnej cechy Polaków nasz Wieszczyk Adam Mickiewicz w Epilogu do „Pana Tadeusza”?

Na szczęście tym razem propozycja nie została potraktowana obojętnie. Jako pierwsze, ideę tę podjęło Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich we Francji (SITPF) i wstępne spotkanie przedstawicieli obu stowarzyszeń odbyło się w Paryżu w marcu 2002 r.

Ze strony STPwWB w spotkaniu uczestniczył inicjator idei utworzenia Federacji, dr inż. Jacek Gierliński. Stronie SITPF przewodniczył mgr inż. Janusz Ptak. Po tej pierwszej prezentacji założeń Federacji, w kameralnej atmosferze restauracji „La Crypte” pod Polskim Kościołem w Paryżu, miała miejsce korespondencyjna dyskusja, do której dołączyło Stowarzyszenie Polskich Inżynierów i Techników w Austrii, reprezentowane w pracach przygotowawczych przez dziś już nieżyjącego inż. arch. Pawła Raczewa.

Powstała w ten sposób grupa trzech Stowarzyszeń Inicjujących, które formalnie uchwałami swoich Zarządów, wyraziły chęć uczestniczenia w pracach zmierzających do powołania Federacji. W wyniku dialogu pomiędzy Stowarzyszeniami Inicjującymi doszło do uzgodnienia wstępnego projektu Statutu Federacji, spełniającego w ogólnym zarysie merytoryczne wymagania Stowarzyszeń.

Istotnym wydarzeniem na drodze powołania Federacji było spotkanie w Paryżu, w listopadzie 2002 r. z okazji 85-lecia SITPF, podczas którego po raz pierwszy przedstawiono na forum publicznym koncepcję utworzenia Federacji. Idea ta spotkała się z powszechnym poparciem. W rezultacie powołano Komitet Przygotowawczy, w skład którego weszli prezesi oraz delegaci poszczególnych Stowarzyszeń Inicjujących. Przewodniczącym Komitetu wybrano dr inż. Jacka Gierlińskiego.

W pierwszej połowie roku 2003 kontynuowano dyskusje nad Projektem Statutu. Oczywiście pomysłów i projektów było dużo. Praktycznie każde stowarzyszenie miało „swój” projekt. Nie wywodziło się to bynajmniej ze złej woli, ale raczej z faktu, że każde ze stowarzyszeń operując w innym kraju, w nieco innym systemie prawnym i innych zwyczajach i formach działania, starało się aby wspólny statut mógł być jak najbardziej dopasowany do prawa i funkcjonowania w jego własnym kraju. Nie zawsze to było możliwe i pewna doza dobrej woli i kompromisu były niezbędne.

W październiku tegoż roku do grupy Stowarzyszeń Inicjujących dołączyło Zrzeszenie Federalne Polskich Inżynierów i Techników w Niemczech, reprezentowane w Komitecie Przygotowawczym przez śp. Dipl. Ing. Cezara Wojciechowskiego. W tym samym miesiącu odbyło się we Wiedniu kolejne spotkanie Komitetu Przygotowawczego, w czasie którego dokonano ostatecznych poprawek i uzupełnień do Projektu Statutu. Został on później sprawdzony pod względem prawnej spójności przez specjalistów z Biura Prawnego Senatu RP.

Rys. 1. Komitet Przygotowawczy w siedzibie Inżynierów i Architektów Austriackich w Wiedniu - toast po uzgodnieniu projektu Statutu (październik 2003 r.). Od lewej: mgr inż. J.Ptak (SITPF), dr inż. J.Gierliński (STPwWB), Dipl. Ing. P.Raczew (VPI), mgr inż. B.Brooker (STPwWB), Dipl. Ing. W.Rogalski (VPI), Dipl. Ing. B.Prochaska (VPI), Dipl. Ing. C.Wojciechowski (ZFITN) i mgr inż. A.Farnik (SITPF)

Uzgodniono również, że do szczegółowych zadań Federacji będzie należało:

- reprezentowanie wspólnych interesów polonijnych środowisk naukowo-technicznych i techniczno-gospodarczych wobec władz polskich, władz Unii Europejskiej a także wobec władz wszelkich organizacji międzynarodowych i pozarządowych,
- popieranie współpracy polonijnych środowisk naukowo-technicznych i techniczno-gospodarczych z analogicznymi środowiskami w Europie,
- propagowanie osiągnięć polskiej i polonijnej myśli naukowej, technicznej i gospodarczej.

Władzami Federacji są: Walne Zgromadzenie reprezentantów Stowarzyszeń Członkowskich, Zarząd z jednoroczną, rotacyjną kadencją Zarządów Stowarzyszeń Członkowskich oraz Sekretariat Generalny wybierany na 3 lata.

Podjęto także decyzję, że Federacja będzie otwarta dla wszystkich polonijnych stowarzyszeń naukowo-technicznych i organizacji techniczno-gospodarczych, a także dla polskich organizacji o podobnym profilu, zainteresowanych realizacją celów Federacji.

W pierwszych miesiącach 2004 r. doprowadzono do finalizacji Statutu i formalnego przyjęcia go przez Zarządy czterech Stowarzyszeń Inicjujących.

W wyniku tych działań doszło do podpisania Aktu Założycielskiego Federacji w Londynie w dniu 23 kwietnia 2004 r. w obecności byłego Prezydenta II RP na Obczyźnie śp. Pana Ryszarda Kaczorowskiego, przedstawicieli Ambasady RP w Wielkiej Brytanii, FSNT NOT i Ministerstwa Nauki i Informatyzacji a także reprezentantów stowarzyszeń polonijnych i licznie przybyłych gości.

Dokument Założycielski podpisali:

- śp. Dipl. Ing. Paweł Raczew (VPI w Austrii),
- mgr inż. Andrzej Farnik (SITPF we Francji),
- dr inż. Andrzej Fórmaniak (STP w Wielkiej Brytanii).

Rys. 2. Podpisanie aktu założycielskiego Federacji w siedzibie STP w Wielkiej Brytanii – 23.04.2004 r.

Natomiast w dniu 24 kwietnia odbyło się pierwsze Walne Zebranie EFPSNT, na którym wybrano skład Sekretariatu Generalnego:

- Sekretarz Generalny – mgr inż. Bożenna Brooker (STP w Wielkiej Brytanii),
- Z-ca Sekretarza Generalnego - śp. Dipl. Ing. Paweł Raczew (VPI w Austrii),
- Skarbnik – śp. mgr inż. Zbigniew Wilimowski (STP w Wielkiej Brytanii).

Z myślą o przyłączeniu się w późniejszym okresie także polonijnych inżynierów z dawnych republik sowieckich, na siedzibę Federacji wybrano Wiedeń, z uwagi na jego centralne położenie w Europie. Siedziba EFPSNT mieściła się zatem w latach 2004-2008 w budynku Stowarzyszenia Inżynierów i Architektów Austriackich, przy siedzibie Stowarzyszenia Polskich Inżynierów i Techników w Austrii, Eschenbachgasse 9, 1010 Wien. Z uwagi na prace w budynku architektów austriackich, siedziba została przeniesiona i w chwili obecnej mieści się ona pod adresem: A-1090 Wien/Vienna, Ingen Housz Gasse 2.

Zarządem 1-szej kadencji na okres jednego roku został Zarząd STP w Wielkiej Brytanii.

Pierwszym oficjalnym wystąpieniem nowo-powstałej Federacji był udział w uroczystościach przed Pomnikiem Katyńskim w Londynie i złożenie kwiatów w imieniu EFPSNT.

Wśród stowarzyszeń członkowskich został ogłoszony konkurs na najlepszy projekt loga Federacji. Wygrał go śp. Dipl. Ing. Paweł Raczew VPI w Austrii. Tablice z logiem Federacji, o które zadbało Stowarzyszenie Kolegów z Austrii, zostały umieszczone w wejściu do budynku Inżynierów i Architektów Austriackich.

Być może idea łączenia się inżynierów polonijnych nie jest przypadkiem. Być może stowarzyszenia „dorosły” do takiej idei, być może odczuwają one potrzebę wspólnego działania, nie tylko w Europie ale również na innych kontynentach. Należy tu bowiem przypomnieć, że 11 października 2003 r. a więc zaledwie parę dni po „spotkaniu wiedeńskim” inżynierów europejskich, polonijni inżynierowie w Ameryce Północnej, utworzyli w czasie Zjazdu Polskich Inżynierów z USA i Kanady w Orchard Lake k/Detroit, Radę Polskich Inżynierów Ameryki Północnej, której pierwszym prezesem został mgr inż. Andrzej Drzewiecki z Kanady.

W czerwcu 2005 r. na 2. Walnym Zebraniu Federacji w Paryżu uzgodniono również wersję Statutu w języku niemieckim, niezbędną dla zarejestrowania Federacji na terytorium Austrii.

W tym samym roku na Nadzwyczajnym Walnym Zebraniu w Londynie, zorganizowanym przy okazji Jubileuszu 65 lecia Stowarzyszenia Techników Polskich w Wielkiej Brytanii, do Federacji zostało przyjęte Stowarzyszenie Techników i Inżynierów Polskich na Litwie (STIPL).

W 2014 roku, z okazji Jubileuszu 10 lecia istnienia Federacji, w trakcie Walnego Zebrania podsumowano działalność Federacji i wytyczono kierunki działania na przyszłość.

Jednocześnie, w dniu 10 października 2014 r. na Walnym Zebraniu Nadzwyczajnym przegłosowano przystąpienie do Federacji Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Tym sposobem EFPSNT z czysto „technicznej” przerodziła się w „naukowo-techniczną”, zgodnie ze swoją nazwą a w konsekwencji, na Walnym Zebraniu w Londynie w 2015 r. powołano do życia Radę Naukową, której przewodniczy od października 2016 r., dr inż. Jacek Gierliński, jeden z głównych twórców Federacji.

W chwili obecnej Federacja liczy sześć Stowarzyszeń Członkowskich reprezentujących kilkusetną rzeszę inżynierów, techników i naukowców z pięciu krajów Unii Europejskiej z nadzieją na jej rozszerzenie na inne kraje.

A jakie były początki działalności polskich inżynierów poza granicami krajów i jaka jest sytuacja obecna?

O tym możemy się dowiedzieć bardziej szczegółowo z pracy zbiorowej autorów ze stowarzyszeń członkowskich EFPSNT zaprezentowanej na II Kongresie Polskich Towarzystw Naukowych na Obczyźnie w Krakowie w dniach 4–7 września 2008 r. [3]. Celem niniejszej pracy było przedstawienie sytuacji polskich środowisk technicznych w poszczególnych krajach w aspekcie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości na podstawie pewnych studiów historycznych oraz analizy ogólnej jak również na podstawie własnych doświadczeń, obserwacji i przemysłów autorów.

Nie jest przedmiotem niniejszego artykułu rozwijanie całościowe tematu dotyczącego wkładu polskiego inżyniera w rozwój techniczny i gospodarczy, niemniej wydaje się dość istotnym wprowadzenie w to zagadnienie i pokazanie na przykładzie Francji jak rolę odegrali polscy inżynierowie nie tylko w Europie ale i na świecie.

3. Inżynierowie polscy we Francji

We Francji, bez zbytniego zagłębiania się w przeszłość, obecność polskiej myśli technicznej sięga pierwszej połowy XVIII wieku i wiąże się z Królem Polski Stanisławem Leszczyńskim, Księciem Lotaryngii, który rozwinął już wtedy szeroko działalność oświatową, tworząc m.in. Szkołę Dróg i Mostów, Szkołę Weterynarii, Szkołę Architektury i Rysunku, Akademię Muzyczną, Królewskie Kolegium Medyczne [5], ale prawdziwy rozwój myśli polskiej przypada na okres tak zwanej "Wielkiej Emigracji" po roku 1830.

Począwszy od 1831 roku, obecnych we Francji inżynierów i techników polskich, rząd francuski angażuje głównie do budowy mostów, dróg, kanałów, tuneli i linii kolejowych. Ponad 200 inżynierów polskich pracuje w ministerstwie mostów i dróg. 150 inżynierów polskich pracuje przy budowie linii kolejowej Paryż-Lyon-Marsylia.

W 1835 roku, z inicjatywy Generała Bema, powstaje Polskie Towarzystwo Politechniczne, którego celem jego było ułatwienie studentom polskim dostanie się do wyższych szkół technicznych takich jak: Ecole Polytechnique, Ecole Ponts et Chaussées, Ecole des Mines, Ecole des Beaux Arts i innych.

Powstają inne szkoły i stowarzyszenia takie, jak: Towarzystwo Wychowania Narodowego, Szkoła Batignolle w 1842 roku, Szkoła Przygotowawcza Polska w 1848 roku, która 10 lat później staje się Polską Szkołą Wyższą. Z tych szkół wychodzi ponad 600 inżynierów i techników polskich i pochodzenia polskiego. Wielu z nich zostaje wysłanych do Ameryki Południowej dla realizacji rozwoju transportu kolejowego, dróg, mostów i kopalnictwa, gdzie zasłyneli swoją wiedzą zdobytą we Francji i talentem, m.in. Ernest Malinowski.

Początek XX wieku, to okres bogaty w odkrycia naukowe i techniczne. Nie można nie wspomnieć Marie Curie-Skłodowskiej, jej wielkich odkryć i jej działalności naukowej oraz faktu, że do dnia dzisiejszego cieszy się ona wielką sympatią w społeczeństwie francuskim. W tym okresie żyje i działa we Francji wielu wybitnych polskich lub polskiego pochodzenia inżynierów. Byli oni bądź to założycielami bądź też ściśle związani z powstałym wówczas Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Polskich we Francji (SITPF).

SITPF jest najstarszą politechniczną organizacją polonijną. Idea jego założenia zrodziła się w maju 1917 roku, w czasie tradycyjnej pielgrzymki polskiej do Montmorency [3]. Na wieść o tworzeniu niezależnej Armii Polskiej we Francji pod dowództwem Generała Józefa Hallera, obecni na pielgrzymce inżynierowie Józef Lipkowski i Stanisław Ziemiński rzucili myśl o powołaniu swej własnej organizacji. W ten sposób powstało stowarzyszenie noszące początkowo nazwę Polskiego Stowarzyszenia Techników w Paryżu. Akt założenia Polskiego Stowarzyszenia Techników został podpisany 18 listopada 1917 roku.

W okresie międzywojennym Stowarzyszenie, działające na francuskim prawie o organizacjach z 1901 r., aktywnie realizowało swoje cele, przyczyniając

się do współpracy polsko-francuskiej, zarówno na szczeblu rządowym, jak i w kontaktach z przedsiębiorstwami przemysłowymi. Niestety druga wojna światowa odcisnęła tragiczne piętno na historii Stowarzyszenia: jego biura zostały zajęte przez Niemców, którzy doszczętnie zniszczyli archiwa. Henryk Lipkowski, ówczesny prezes SITPF, zatrzymany przez Gestapo za udział w ruchu oporu, zginął w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie w 1944 roku. Działalność Stowarzyszenia zamarła a jego członkowie zostali rozproszeni.

Koniec II wojny światowej umożliwił Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Polskich we Francji podjęcie normalnej działalności. Nadzwyczajne Walne Zebranie już w dniu 18 sierpnia 1945 roku wybrało nowy Zarząd z prezesem A. Rozenem na czele. W 1947 roku Stowarzyszenie liczyło ponad 270 członków. Oprócz regularnych spotkań towarzyskich i konferencji, Stowarzyszenie organizowało także pomoc dla studentów i emigrantów, założyło bibliotekę, wydawało biuletyn informacyjny, organizowało kursy dokształcające, uczestniczyło w akcjach społecznych (Komitet pomocy Polsce i Repatriantom Polskim z Rosji).

Obecnie Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich we Francji, które mimo wielu zawirowań historii przetrwało do dnia dzisiejszego, stawia sobie za zadanie zarówno podtrzymanie tradycyjnej działalności, jak i znalezienie nowych form działania, które byłyby lepiej dostosowane do współczesnego życia zawodowego. W zakres jego działalności wchodzi m.in.:

- organizacja odczytów, konferencji i sympozjów o tematyce technicznej, popularno-naukowej i kulturalnej,
- podtrzymywanie więzi między technikami polskimi poprzez organizację spotkań towarzyskich,
- współpraca z innymi stowarzyszeniami polskimi we Francji, a także z polonijnymi stowarzyszeniami technicznymi w Anglii, Niemczech, Austrii i na Litwie – N.B. SITPF jest członkiem założycielskim Europejskiej Federacji Polonijnych Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych,
- współpraca z polskimi i francuskimi instytucjami ekonomiczno-gospodarczymi w celu rozszerzenia wymiany gospodarczej między Polską i Francją i rozwijanie kontaktów zawodowych i towarzyskich z instytucjami i stowarzyszeniami technicznymi w Polsce (PAN, FSNT NOT, IMAPS),
- aktywny udział w życiu i manifestacjach patriotycznych wspólnoty polskiej we Francji.

W tym kontekście warto przypomnieć sylwetki kilku inżynierów związanych ściśle z SITPF. Wspomniany już wcześniej Józef Lipkowski - absolwent „Ecole Centrale des Arts et Manufactures” w Paryżu, współtwórca i pierwszy Prezes SITPF, konstruktor i wynalazca systemów hamulcowych dla lokomotyw i planów helikoptera, Stefan Drzewiecki - konstruktor nowoczesnej łodzi podwodnej i twórca teorii dotyczącej śmigła samolotowego i śruby okrętowej oraz pierwszego laboratorium aerodynamiki na świecie, Stanisław Ziemiński - wynalazca wielu nowych rozwiązań w dziedzinie silników samochodowych i lotniczych czy też Bolesław Godek - wynalazca lotek samolotowych. Inżynierowie i technicy polscy

i pochodzenia polskiego biorąc pod uwagę szybki rozwój lotnictwa są coraz bardziej zainteresowani tą dziedziną, ale nie tylko nią.

II Wojna Światowa i sytuacja geopolityczna po jej zakończeniu, zmuszają na nowo Polaków do emigracji. Wśród nich znajduje się spora liczba naukowców, inżynierów i techników o wysokim poziomie zawodowym. Do Francji przybywają inżynierowie i technicy z Armii Polskiej na zachodzie, z obozów koncentracyjnych i pracy przymusowej w Niemczech, z obozów internowanych w Szwajcarii a także z Polski.

Wśród architektów tamtego okresu wyróżniają się: inżynier Stefan Du Chateau, autor licznych projektów na całym świecie oraz systemu trójwymiarowego opartego na lekkich elementach rurowych, zwanego „SPHEROBAT”, Janusz Deryng na północy Francji, Edward Brzeski w Paryżu, specjalista żel-betonu i konstrukcji metalowych, Włodzimierz Konopka.

Pokolenie inżynierów i techników przybyłych do Francji w drugiej połowie XX wieku staje przed nowymi wezwaniami i zadaniami związanymi z pojawieniem się nowych dziedzin techniki i nowych technologii (elektronika, komunikacja, informatyka, itd.).

W dziedzinie optyki i instrumentów optycznych dużą rolę odgrywa dr inż. Jerzy Nomarski, w dziedzinie budowy okrętów inżynier Guy Volcy, absolwent Politechniki Gdańskiej i światowej sławy specjalista problemów drganiowych wielkich statków, inżynier Piotr Zaleski - doradca i konsultant w zagadnieniach atomowych wielu międzynarodowych organizacji w różnych krajach, Mieczysław Wrzecian, inżynier chemik, dzięki któremu od 1947 r. SITPF stało się członkiem-współzałożycielem, reprezentującym Polskę w słynnej organizacji międzynarodowej konstruktorów samochodowych FISITA czy też inżynier Tadeusz Sitko, absolwent Politechniki Lwowskiej, budowniczy mostów wiszących w wielu krajach świata.

Inżynierowie tamtego okresu byli chętnie zatrudniani. Posiadali oni bowiem wysokie kwalifikacje, zdolność adaptacji i ducha przedsiębiorczości, a Francja potrzebowała w okresie rozwoju powojennego tego typu inżynierów. Adaptowali się oni bardzo szybko do wymogów francuskiego życia zawodowego i prywatnego. Często dochodzili do wysokich stanowisk w wielu renomowanych przedsiębiorstwach francuskich i międzynarodowych.

W latach 70. i 80. ubiegłego wieku, z uwagi na sytuację w Polsce, napływa nowa fala młodych inżynierów i techników polskich. Niektórzy posiadają już pewien bagaż doświadczeń nabytych w przemyśle polskim, inni przybywają zaraz po studiach lub zakończonych albo uzupełnionych we Francji. Wśród nich przybywają także naukowcy i uczeni. Reprezentują oni wysoki poziom i znajdują oni natychmiast zatrudnienie w przemyśle francuskim.

Trzeba tu powiedzieć parę słów o francuskim systemie kształcenia kadry inżynierskiej. We Francji istnieje w szkolnictwie wyższym kilka szkół inżynierskich na najwyższym poziomie, takich jak: Polytechnique, Ecole Centrale, CNAM, Supélec. Dostać się do nich jest bardzo trudno ale wychodzą z nich inżynierowie o naprawdę wysokich kwalifikacjach, a sam fakt ich ukończenia otwiera prawie automatycznie drogę do praktycznie natychmiastowego zatrudnienia i wysokich

stanowisk. Tzw. „kluby wychowanków” tych uczelni tworzą dość potężne i hermetyczne lobby. W tych warunkach, trudno jest konkurować z nimi polskim czy też innym inżynierom z zagranicy, a w najlepszym wypadku, tylko nielicznym. Natomiast istnieje obok nich cała rzesza wyższych szkół inżynierskich, o być może niewiele niższym poziomie nauczania, ale napewno słabszej renomie. I tu sprawa jest otwarta. Polscy inżynierowie, przybyli do Francji po skończeniu studiów w Polsce, posiadają na ogół dobre i dość szerokie przygotowanie teoretyczne, często poparte niezłą praktyką, cechuje ich duża otwartość na podejście do problemów i do ich rozwiązywania, często dające im przewagę nad myśleniem czysto kartezjańskim inżynierów francuskich.

Integracja polskich inżynierów w środowisku dokonuje się szybko, są oni doceniani przez swoich kolegów, nie daje im się poznać, że zajmują w jakiś sposób miejsca pracy rdzennym Francuzom, niemniej z obserwacji i doświadczeń wielu inżynierów, którzy przybyli z Polski po skończeniu tam studiów i nie przeszli przez francuskie szkolnictwo z tytułem inżyniera francuskiego w kieszeni, wynika że ich uposażenie może być w wielu wypadkach niższe niż ich kolegów Francuzów na tych samych stanowiskach.

Trzeba nadmienić, że większość przybyłych w latach 70. i 80. inżynierów polskich, zatrudnionych w przedsiębiorstwach prywatnych, została uznana jako „kadra” inżynierska bez dokonywania nostryfikacji dyplomu. Brano głównie pod uwagę ich kompetencje zawodowe.

Natomiast, polscy studenci, którzy ukończyli we Francji studia wyższe, nie mają żadnych kompleksów i zajmują w przedsiębiorstwach odpowiedzialne stanowiska i są traktowani na równi z inżynierami francuskimi.

Niektórzy z nich po krótkim czasie adaptacji i pracy w firmach francuskich tworzą własne przedsiębiorstwa we Francji. Polscy inżynierowie pracują niemal we wszystkich branżach przemysłu, łącznie z tymi najnowszymi, jak mikroelektronika i nanotechnologia, zajmując w nich eksponowane stanowiska, w takich renomowanych firmach jak BULL, gdzie w pewnym okresie pracowało pięciu polskich inżynierów po Politechnice Warszawskiej [1], RENAULT, PHILIPS czy ARCELOR MITTAL, a niektórzy dostali się do prestiżowych ośrodków naukowych (CNRS, CNET) lub jako wykładowcy do takich szkół wyższych jak „Ecole Centrale”.

Obecna sytuacja ekonomiczna Francji i jej bardziej protekcjonistyczne zachowanie względem swojego rynku pracy w porównaniu z innymi krajami europejskimi powoduje, że Francja nie doświadcza takiego masowego napływu inżynierów polskich jak np. Wielka Brytania. Innym elementem ograniczającym, jest konieczność znajomości języka francuskiego, którego nauka w polskich szkołach technicznych i inżynierskich nie jest tak rozpowszechniona jak angielskiego.

Stosunkowo więc nieliczni inżynierowie przybywają z Polski najczęściej w sytuacji, w której mają w taki czy inny sposób zapewnione zatrudnienie. Stanowisk pracy proponowanych polskim inżynierom jednak ostatnio przybywa. Jest to związane, bądź ze współpracą przedsiębiorstw francuskich z polskimi (przedsiębiorstwa francuskie są jednym z wiodących inwestorów w Polsce) i koniecznością zatrudnienia inżynierów dwujęzycznych, bądź też z dziedzinami „deficytowymi”,

w których występuje notoryczny brak kadry inżynierskiej jak np. budownictwo czy też informatyka.

Przy braku dokładnych danych, liczbę polskich inżynierów we Francji oszacowuje się aktualnie na parę tysięcy, z czego większość jest usytuowana obecnie w regionie Paryża, Lyonu i Tuluzy. Stanowi to niewielki procent Polaków lub osób polskiego pochodzenia, tworzących Polonię francuską, którą różne źródła oceniają na 800 tys. do ok. 1 miliona.

Ostatnio notuje się coraz większą rzeszę „młodych gniewnych” inżynierów w dziedzinie IT (Information Technology) szukających pracy lub pracujących we France Telecom, Cap Gemini czy Orange, jak też i tworzących własne firmy w formie „start-up”. Starają się oni aktualnie zorganizować w wolne zrzeszenia wymieniające doświadczenia zawodowe, a także informacje odnośnie rynku i stanowisk pracy, opierając się o wszechobecną komunikację internetową.

W chwili obecnej, zapytania skierowane do SITPF przez polskich inżynierów w sprawie pracy są stosunkowo rzadkie. Natomiast, częściej otrzymuje Stowarzyszenie zapytania o polskich lub francusko-polskich inżynierów od przedsiębiorstw i agencji zatrudnienia.

Od 1 lipca 2008 r. Francja otworzyła swój rynek dla polskich pracowników. W jaki sposób wpłynie to na zwiększenie liczby polskich inżynierów we Francji a zwłaszcza w regionie Paryża, trudno jeszcze dokładnie przewidzieć. Nie obserwuje się jednak takiego napływu jak na Wyspach Brytyjskich, z powodów wspomnianych uprzednio.

4. Działalność i realizacje EFPSNT [4]

Jak już wyżej powiedziano SITPF jest najstarszym polonijnym stowarzyszeniem technicznym i obok Biblioteki Polskiej w Paryżu jednym z najstarszych stowarzyszeń polonijnych. Polonijne stowarzyszenia techniczne w innych krajach powstawały dużo później. I tak Stowarzyszenie Techników Polskich w Wielkiej Brytanii powstało w Londynie w 1940 r. i „Polonia Technica” w Nowym Jorku w maju 1941 r. [6], były w pewnym sensie emanacją SITPF i SITPE¹. Stowarzyszenia w Austrii, Niemczech i na Litwie są dużo młodsze z mniej więcej 20. letnią historią. Ich sytuacje powstania i historie, jak również środowiska, w których działają i kompetencje ich członków są różne. Niemniej, zrzeszone w EFPSNT potrafiły znaleźć na jej łonie wspólny mianownik i prowadzić wspólne działania.

W ten oto sposób, Federacja przeżyła swoje pierwsze 12 lat. Reprezentanci Stowarzyszeń Członkowskich poznali się lepiej, stworzył się klimat zaufania, jakkolwiek mechanizmy komunikowania winny zostać usprawnione. Wynika to zapewne po części z faktu, że jej członkowie Federacji są w większości osobami pracującymi w różnych krajach i różnych systemach czasu pracy, a po części z nieco odmiennych kulturowo sposobów reagowania na wydarzenia.

¹ Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich na Emigracji, powstałe w Paryżu, w listopadzie 1939 r.

W 12. okresie istnienia, Federacja uczestniczyła w wielu akcjach wspierania polskiej myśli technicznej, takich jak :

- inicjatywa w 2005 r. w stosunku do Unii Europejskiej z poparciem dla kandydatury Wrocławia na lokalizację Europejskiego Instytutu Technologicznego (EIT),
- współorganizacja licznych konferencji i sympozjów, m.in.:
 - cyklu konferencji z okazji 90 lecia SITPF,
 - polsko-niemieckiej konferencji na temat: „*Bezpieczna infrastruktura drogową i jej znaczenie dla gospodarki*” w Berlinie w 2009 r.,
 - konferencji pt. „*Współczesne problemy energetyczne*” w Stacji Naukowej PAN w Paryżu w 2012 r.,
 - międzynarodowej konferencji: „*Innowacyjna gospodarka – czysta woda*” w listopadzie 2013 r.,
 - międzynarodowej konferencji pt. „*Wkład inżynierów polskich w rozwój technologii i innowacyjności polepszający stan gospodarczy krajów Europy*”, w Wilnie, 11 październik 2014 r.,
 - współorganizacja i wsparcie finansowe Europejskiego Sympozjum „*Współczesne problemy ochrony przeciwpowodziowej*” w Paryżu i Orleanie w 2012 r.,
- szeroki udział w II Kongresie Polskich Towarzystw Naukowych na Obczyźnie w Krakowie w dniach 4-7.09.2008 r. i w Sympozjum „*Polski inżynier w kraju i na świecie*” z czterema referatami, m.in. z referatem „*Polski Inżynier w Europie wczoraj, dziś i jutro*”,
- istotny udział w I i II Zjeździe Inżynierów Polskich w Warszawie w 2010 i 2013 r. oraz w III Zjeździe we Wrocławiu w 2016 r. pod wspólnym szyldem EFPSNT z licznymi referatami, jako moderatorzy i paneliści niemalże wszystkich sesji.

W 2009 roku została stworzona witryna internetowa EFPSNT, która została aktualnie przebudowana i istnieje pod nowym adresem: www.efpsnt.eu i www.efpsnt.org. Wydawany jest także kwartalny biuletyn informacyjny „*FLASH Info*”.

EFPSNT bierze nadal czynnie udział w manifestacjach o charakterze patriotycznym Polonii, m.in. przed Pomnikiem Katynia w Londynie, w corocznej pielgrzymce Polonii francuskiej do polskiej nekropolii w Montmorency pod Paryżem, w uroczystościach na wileńskiej nekropolii na Rosie.

Niemniej, jedną z najważniejszych form działań Federacji pozostaje jej rola w promowaniu polskiej myśli technicznej i polskiej przedsiębiorczości za granicą, jak również polonijnej myśli technicznej i polonijnej przedsiębiorczości w Polsce.

W ramach tej roli, EFPSNT objęła Patronatem Honorowym V edycję Konkursu FSNT NOT na najlepsze produkty innowacyjne pt. „*LAUR INNOWACYJNOŚCI 2015*”, Konkurs Konstrukcji Studenckich NZS AGH, KOKOS 2016 oraz Międzynarodowy Workshop „*Ecologie et Sciences d’Environnement*” w Paryżu, zorganizowany przez SITPF we współpracy z PAN w Paryżu i instytutem IRD z Orleanu, z udziałem naukowców z Polski, Francji, Rumunii, Egiptu i Tunezji.

Celem tego workshopu jest stworzenie warunków wymiany doktorantów i stażystów polskich i w/w krajów.

W programie EFPSNT na najbliższe lata:

- dalsza szersza promocja Federacji i Stowarzyszeń Członkowskich i rozszerzenie jej na stowarzyszenia w innych krajach europejskich oraz zaciśnięcie kontaktów i współpracy z Radą Polskich Inżynierów Ameryki Północnej,
- nawiązanie współpracy z polskimi uczelniami w takich dziedzinach, jak: kształcenie inżynierów dla potrzeb nowych technologii, staże i stypendia dla studentów i absolwentów, studia doktoranckie i podyplomowe, itp.,
- włączenie się poprzez stowarzyszenia członkowskie w programy Unii Europejskiej we współpracy z polskimi uczelniami, placówkami naukowymi (PAN, PAU), organizacjami technicznymi (FSNT NOT i jej stowarzyszeniami członkowskimi) oraz przedsiębiorstwami przemysłowymi, w dziedzinach obecnie bardzo istotnych, takich jak: 4. rewolucja przemysłowa, kwestie zanieczyszczeń i ekologii, wyzwania energetyczne, z informatyzowane budownictwo (BIM), komunikacja i transport miejski i międzymiastowy, organizacja mobilności (m.in. autonomiczne pojazdy), itd.

O zaangażowaniu w w/w program może świadczyć tematyka organizowanych konferencji, jak choćby ta w 2014 r. w Wilnie zatytułowana: „*Wkład inżynierów polskich w rozwój technologii i innowacyjności polepszający stan gospodarczy krajów Europy*”.

Zamierzeniem organizatorów było nie tylko przypomnienie historii powstania Federacji i jej dotychczasowych działań oraz zaprezentowanie działań stowarzyszeń członkowskich, ale także poruszenie aktualnych problemów. Wśród wygłoszonych referatów znalazły się m.in.:

- mgr inż. Janusz Ptak, Sekretarz Generalny EFPSNT – „*ESPSNT - współpraca polonijnych inżynierów w Europie*”,
- dr inż. Zenon Bogdanowicz, członek STIPL – „*Dorobek inżynierów polskich na Litwie*”,
- mgr inż. Piotr Dudek, Prezes STP w Wielkiej Brytanii - „*BIM – building information modeling*”,
- prof. dr hab. Leon Ustinowicz, członek zarządu STIPL – „*Współpraca inżynierów polskich w projektach innowacyjnych*”,
- dr hab. inż. Czesław Szczegielniak, Wiceprezes WR FSNT NOT – „*Środki unijne inspiracją transferu innowacyjnych rozwiązań dla gospodarki na przykładach zrealizowanych projektów*”,
- prof. Bogusław Gruzewski, członek SNPL – „*Osiągnięcia naukowców polskich na Litwie na przełomie XX-XXI w.*”,
- mgr inż. Janusz Zastocki, pełnomocnik rektora Politechniki Białostockiej – „*Sukcesy polskich inżynierów w Ameryce Północnej*”,
- mgr inż. Marek Piekarski, z-ca Sekretarza Generalnego EFPSNT – „*Inteligentne autostrady*”,
- mgr inż. Lucjan Sobkowiak, Prezes SITPF – „*Klimat a energia*”,
- mgr inż. Andrzej Kajzer, Wiceprezes ZFPITN – „*Suwerenność polityczna wypadkową suwerenności gospodarczej w oczach inżyniera*”.

Wydaje się, że odpowiedź na pytanie: „Czy polonijni inżynierowie w Europie mogą działać razem?” po tych 12. latach funkcjonowania Federacji, jest jak najbardziej pozytywna, jakkolwiek powinna ona być potwierdzona w przyszłości jeszcze bardziej konkretnymi, wspólnymi projektami i akcjami. Ale ”Nie od razu Kraków zbudowano”.

Bibliografia

1. Obrębska M., *Processeurs spécialisés de la société BULL – contribution des ingénieurs polonais*, konferencja SITPF, Polska Akademia Nauk w Paryżu, kwiecień 2007 r.
2. Ptak J. (SITPF), Piekarski M. (STPwWB), Dąbrowski K. (VPI), Kieyue E. (ZFPITN), Piątek W. (STIPL) – praca zbiorowa: *Polski inżynier w Europie: wczoraj, dziś, jutro*, II Kongres Polskich Towarzystw Naukowych na Obczyźnie, Kraków, wrzesień 2008 r.
3. Ptak J., *Dzieło SITPF na rzecz Polonii francuskiej_v2*, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich we Francji, wrzesień 2008 r.
4. Ptak J., *Europejska Federacja Polonijnych Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych – współpraca polonijnych inżynierów w Europie*, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich we Francji, listopad 2015 r.
5. Sobkowiak L., *Wkład inżyniera i technika polskiego w rozwój przemysłu francuskiego*, konferencja z okazji 90. lecia Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich we Francji, Ambasada RP w Paryżu, listopad 2007 r.
6. Szczerbiński M., *Polonia Technica - Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Zarys historii w latach 1941-2001*, Światowa Rada Badań nad Polonią, Akademia Polonijna, Częstochowa-Nowy Jork, 2001 r.
7. Targowski A., *Inżynierowie porozumieli się*, Światowa Rada Badań nad Polonią, październik 2003 r.

EUROPEAN FEDERATION OF POLISH SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL SOCIETIES ABROAD (EFPSNT) – COOPERATION OF POLISH ENGINEERS IN EUROPE

Abstract: *The aim of this article is to present to a large polish population an associative movement of polish engineers abroad, especially among the Polonia in Europe. It introduces to the history of presence of polish engineers in the world and in the Old Continent, particularly their situation in France, from the middle of XIX c. and so-called "Great Emigration" till today and also to the beginning of the associative movement. The main part of this article describes the genesis and history of foundation of the European Federation of Polish Scientific and Technological Societies Abroad in 2004, its goals, missions and organisation as well as its activities during the last twelve years, thus underlying the ability of cooperation between polish engineers and technicians in Europe today's. In this context, a large chapter is devoted to the Association of Polish Engineers and Technicians in France, the oldest polish technical association abroad, established in November 1917.*

Key words: *Polonia (polish diaspora), engineering, technology, associative movement, Europe*